

παρεκκλήσιον ὃ περιστέφει ἡ δάφνη, τὸ κλῆμα, ἡ νάρδος καὶ ἡ μυρσίνη. Ἴδε ὅποσον λαμπρὰ ὡς στιλπνότατος ἄργυρος ἀναβλύζει ἐκ τῶν πετρῶν ἡ πηγὴ ἄκουσον ὅποσον ἁρμονικὰ ψιθυρίζει τὸ βεῖθρον ὑπὸ τὰς ῥοδοδάφνας καὶ τὸν κισσόν! Ἐνταῦθα, τέκνον ἀναπνέεις ἀέρα ἀμύλυντον, καὶ ἀπολαύεις τοῦ ἄκρου πάντων τῶν ἀγαθῶν, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης πρὸς σὲ αὐτόν. Διότι μόνος ἐκεῖνος εἶναι ἐλεύθερος, ὅστις νικήσας τὸν κόσμον, ἔστησε τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἀθωνος, τοῦ ἐργαστηρίου πικρῶν ἀρετῶν. » Καὶ οὕτως ἡ ἐλευθερία, δι' ἣν τοσαύτας προσφέρομεν θυσίας οἱ ἄνθρωποι, σκια καὶ ὄνειρον καθίσταται ἐν τῷ κόσμῳ! Τίς ποτε ἐντὸς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας βιών καὶ ἀναστρεφόμενος, δύναται νὰ εἴπῃ ἐν συνειδήσει εἶμαι ἐλεύθερος! Πάντες ἐν αὐτῇ δοῦλοι ἐσμέν ἀργυρώνητοι τοῦ ἐσωτερικοῦ πάθους τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῆς κοινωνίας ἀνάγκης. Ἡ φύσις ἐδούλωσε τῇ ὕλῃ μόνον τὸ σῶμα ἡμῶν, ἡ δὲ κοινωνία ἐξέτεινε τὴν δουλείαν ταύτην καὶ ἐπὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν ψυχὴν! ὑπὸ τῆς ιδέας ταύτης κατείχετο καὶ ὁ θεῖος ἐκεῖνος Αἰσχύλος, λέγων ἐν τῷ Προμηθεὶ αὐτοῦ,

Φρίσσω δέ σε δερκομένην

μυρίοις μόχθοις δικναιόμενον . . .

Ζῆνα γὰρ οὐ τρομέων

Ἐν ἰδίᾳ γνώμῃ σέβει θνατοὺς ἄγαν Προμηθεῦ.

Ὁ ἥλιος ἤδη ἐκλινεν ἐπαισθητῶς καὶ ἡ περαιτέρω ἐνταῦθα διατριβὴ μου κατέστη ἀδύνατος.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ Τῇ ΔΥΣΕΙ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἡ νεωτέρα κοινωνία

—ooo—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ἡ Κυρία Huber.

Ἐνῶ δὲ εἰς τὴν ἡγεμονίαν, τὴν σήμερον καλουμένην canton de Neuchâtel παρίστατο ὡς ἐν θεάτρῳ ἡ ἐνεργητικότης τῆς K. de Charrière καὶ τῆς σχολῆς αὐτῆς, ἐν Ἑλβετίᾳ συνεκροτεῖτο πάλιν διάπυρος μεταξὺ τῶν φίλων τοῦ I. I. Ρουσώ καὶ τοῦ Βολταίρ. Εἰ καὶ ἡ πάλιν αὕτη ἐλκύει καθ' ἐκάστην ζωνηρότερον τὴν προσοχὴν τῶν ἱστορικῶν, καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη ἐγένετο ἐνδόσιμον ἀξιολόγων προγμᾶτειῶν, μοι φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐνεργείας τῆς K. Huber κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὅτι δύσκολον ν' ἀμφισβη-

τηθῇ ἡ ἐπιρροὴ τῶν συγγραμμάτων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ συγγραφέως τῆς Ἐμιλίας καὶ τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων τῆς IH' ἑκατονταετηρίδος· ἡ K. Huber δὲν ἦτο βεβαίως νοῦς ἀγοραῖος. Ὁ ἀδελφὸς Tabaraud ὁμολογεῖ «ὅτι τὰ συγγράμματα αὐτῆς (1) δεικνύουσι καὶ πνεῦμα καὶ γνώσεις, ὅτι τὸ σύστημα αὐτῆς εἶναι καθ' ὅλα τὰ μέρη συνηρμοσμένον, ὅτι ἔχει διαλεκτικὴν λεπτοτάτην, καὶ τὴν ἠθικὴν καθάραν ἢ μᾶλλον αὐστηράν, καὶ ὅτι συνηγορεῖ ἐνθέρμως ὑπὲρ τῶν ἡθῶν » (2).

Ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἐπιστολῶν ὁμολογεῖ μὲν βαθύτατον σέβας πρὸς τὰ ἱερὰ βιβλία, διακρίνει ὅμως ἐπιμελῶς τὸν λόγον τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τῶν ἀναριθμήτων ἐρμηνειῶν τῶν θεολόγων, καὶ δοξάζει ὅτι αἱ ἐρμηνεῖαι εἶναι ἐν γένει ἀνάξιοι τῆς τοιαύτης βαρύτητος ἥτις ἀπεδόθη εἰς αὐτάς. Μελετώντες τὸ Εὐαγγέλιον ἄνευ τῆς βοηθείας αὐτῶν, εὐρίσκομεν ἀληθείας λογικωτάτας καὶ συμφώνους πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τῆς πλέον πεπολιτισμένης κοινωνίας, ἄνευ οὐδενὸς τῶν μυστηρίων ἅτινα ἐπενόησαν οἱ σχολιασταὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ. Δὲν εἶναι ταῦτα σύμφωνα (πλὴν τῆς εὐγλωττίας, διότι μετριώτατον τὸ ὕφος τῆς K. Huber) πρὸς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως τοῦ vicair savoyard;

Τὸ δὲ σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον *Συστήματα τῶν Θεολόγων*, εἶναι ἐφαρμογὴ ἰδιαίτερου τινὸς δόγματος τῆς γενικῆς θεωρίας τὴν ὁποίαν ἐξέθεσα. Ὁ συγγραφεὺς ἀποκρούει τὴν εἰς τὰς αἰωνίους βασάνους πίστιν ὡς ἐναντίαν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐννοίαν τοῦ κειμένου τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὑποκαθίστησιν εἰς τὴν Κόλασιν εἰδός τι Καθαρτηρίου. Τὴν ἰδέαν ταύτην παρεδέχθη καὶ ὁ I. I. Ρουσώ· ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνεπτύχθη ἐκ συστήματος εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ ἱεργένους. Ναὶ μὲν ἡ ἀνατολικοὶ δὲν ἐδέχθησαν ἐν γένει τὴν θεωρίαν τοῦ περιωνύμου Ἀλεξάνδρινοῦ διδασκάλου· αἱ περὶ τοῦτου ὅμως δοξασαὶ αὐτῶν ὑπῆρξαν πάντοτε πολὺ ὀλιγώτερον αὐστηραὶ τῶν τῆς Ρώμης. Θεωροῦσι «τὴν ἐλάττωσιν τῶν βασάνων τῆς Κολάσεως» ὡς κεφάλαιον ἀνεπίδεκτον ἀμφισβολίας, τοῦ θεοῦ, ὅστις δὲν τιμωρεῖ ἐπὶ ματαίῳ, μετριάζοντος τὴν τιμωρίαν, καθόσον ὁ ἀμαρτωλὸς ἱκανοποιεῖ τὴν δικαιοσύνην

(1) Τὰ δύο κυριώτερα συγγράμματα τῆς K. Huber εἶναι τὰ «Systèmes des Théologiens anciens et modernes, conciliés par l'exposition des différents sentiments sur l'état des âmes séparées du corps.» εἰς 42, 1734, καὶ αἱ «Lettres sur la religion essentielle à l'homme». Εἰ καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τὰ Συστήματα (τὸ 1739), ἡ λογικὴ ὅμως τάξις ἀπαιτεῖ ν' ἀσχοληθῶμεν ἐν πρώτοις περὶ τῆς θρησκείας τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν, πρὶν ἢ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν τιμωριῶν τῆς ἄλλης ζωῆς.

(2) Biographie universelle ὑπὸ Michaud.

αὐτῶν. Γάλλος τις θεολόγος, τὸν ὁποῖον περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο ὁ Ναπολέων, ὁ Ἑμερὺ, γενικὸς ἡγούμενος τῆς ἀδελφότητος τοῦ ἀγ. Σουλπικίου, ἐδοκίμασε νὰ εἰσαῇ τὸ δόγμα τοῦτο εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ τούτῳ συνέταξε περιεργωτάτην πραγματείαν, ἐπιγραφομένην, *Περὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ποιῶν τῆς Κολάσεως*, ἐν ᾗ ἀναφέρεται ἀδιακώπως εἰς τὴν σταθερὰν παραδοσιν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ δοξάζοντες ὅτι ἡ θεολογία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας δὲν συνεδιβάζετο πρὸς τὸ ἀκάθεκτον πνεῦμα τῆς Ῥώμης τὸ καθιερώσεν τὰς ἀπανθρωπίας τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, ἐκρυψαν τὸ σύγγραμμά τοῦ ἀδβᾶ Ἑμερὺ ἀνακαλυφθὲν ὁμῶς ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἀδβᾶ Carle, συγγραφέως τοῦ βιβλίου τοῦ καλουμένου *Κόλασις*.

Ἡ θεολογία τοῦ *Lettres sur la religion essentielle* δὲν εἶναι νεωτέρα τοῦ περὶ τῶν αἰώνιων βρασάνων συστήματος τῆς K. Huber. Καθ' ὅλας τοῦ χριστιανισμοῦ τὰς ἐποχὰς ὑπῆρξαν νέες μᾶλλον κλίνοντες πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον ἢ πρὸς τὴν πίστιν. Ὅποιον χάσμα μεταξὺ ἱριγένους καὶ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας ἐρμηνεύοντων συμβολικῶς τσαῦτα χωρία τῶν Γραφῶν καὶ τοῦ Τερτυλλιανοῦ ἀνακράζοντος: « *Credo quia absurdum!* » Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ἡ Παπικὴ ἐξουσία πολλάκις ἐδοκίμασε νὰ ὑποβάλῃ τὴν Οἰκουμένην εἰς τὴν δόξαν τοῦ Τερτυλλιανοῦ. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὀνομαστοὶ συγγραφεῖς, οἷον ὁ ἐπίσκοπος d'Avanches Huet καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Essai sur l'indifférence* ἐξέμνησαν τὴν παράδοξον ταύτην μέθοδον. Εἰς μάτην ὁμῶς, διότι οὔτε αἱ πυραὶ, οὔτε οἱ τροχοὶ, οὔτε οἱ ἀφορισμοὶ θέλουσι ποτε ἐμποδίσαι τοὺς σκεπτομένους νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ Εὐαγγέλιον κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἀπειρητέον πρὸ πάντων τὴν εἰλικρίνειαν ἥτις προβαίνει τὰς συμβουλάς τοῦ πάθους, καὶ τὴν ὥριμον κρίσιν τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ φέρωμεν εἰς ζητήματα ἀφ' ὧν κρέμαται τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ φρόνησις αὕτη εἶναι ἔτι πλέον ἀνγκραία, ὅσας προέκειται περὶ δογμάτων παραδεδογμένων παρὰ πάντων τῶν χριστιανικῶν θρησκευμάτων. Τότε ἡ ὑπερβολικὴ περίσκεψις καθίσταται μεγίστη ἀνάγκη.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Ἡ Κυρία Νέκερ.

Τὴν ΙΓ' ἐκτενέστερη δὲ τὸ Pays-de-Vaud, ὡς καὶ ἡ Ἑλβετικὴ πολιτεία, δὲν ἔμενε ξένον εἰς τὴν κίνησιν τῶν ἰδεῶν. Ἐπισκεφθεῖσα τὸ Κομπέτ τὸ 1855 ἔτος, εὗρον ζῶσαν εἰς τινα οἰκίαν ἀνήκουσαν τῷ δουκὶ Broglie, γαμβρῷ τῆς K. Στάελ τὴν μνήμην δύο γυναικῶν αἵτινες ἐδόξαν τὴν γαλλικὴν Ἑλβετίαν. Ἀνέβην τὰς ὄρεινὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ διέβην τὰς ὀγκώδεις πύλας ἐρήμου ἐπαύ-

λεως. Ἐπὶ τῶν λευκῶν ταύτης τοίχων ἀνείρπον τὰ τρυφερά κλωνία κληματίδος καὶ ἐκρέμαντο αἱ ἰόχρους αὐτῆς σταφυλαί, τῶν ὁποίων τὸ ζοφερὸν χρῶμα ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην τὰς θλίψεις τῆς Κορίννης καὶ τὰς δοκιμασίας τὴν εἰς ἄκρον εὐαισθητοῦ αὐτῆς ψυχῆς.

Ἐκ τῶν ἐρήμων αἰθουσῶν, τῶν ὁποίων τὰ πεπαλαιωμένα ἐπιπλα ἀπεμάρανεν ὁ χρόνος, εἰκόνες τινὲς τῆς οἰκογενείας ἐφαίνοντο ζωογονεῖσαι τοὺς τοίχους, ἐνταῦθα μὲν τῆς Κορίννης κιθαρζούσης τὴν λύραν παρὰ τὸ Μισσητὸν ἀκρωτήριο, ἐκεῖ δὲ τῆς ἱερείας τῶν Μουσῶν, ἥτις ἐνεφύσησε τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς εἰς τὴν ποιητικὴν ἐκείνην δημιουργίαν.

Οἱ μέλανες ὀφθαλμοὶ τῆς οἰκοδεσποίνης, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι εἰς οὗς ἐξήστραπτε θεία ψυχὴ (1), φαίνονται ζῶντες ἔτι καὶ ὁμιλοῦντες ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς εἰκόνης. Ἡ συγγραφέα τὴν *Γερμανίαν* ἐξεκονίζει φέρουσα μικρὸν κλάδον εἰς τὴν χεῖρα (2) εἰς μεγάλην εἰκόνα ἐλαιογραφικὴν, ἐν μέσῳ τῶν εἰκόνων πάντων τῶν οἰκείων αὐτῆς, τῶν ὁποίων τὰς ποικίλας φυσιογνωμίας ἀρέσκομαι ν' ἀναζητῶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῶν.

Ἡ K. Στάελ, τὴν ὁποῖαν ἡ συνήθεια τάσσει μετὰ τῶν γάλλων συγγραφέων, εἶναι ἀναντιρρόπως Ἑλβετίς. Ὁ μὲν πατὴρ αὐτῆς Ἰάκωβος Νέκερ ἐγεννήθη ἐν Γενεύῃ, ἡ δὲ μήτηρ Σωσάννα Curchod de Nasse, ἦτο θυγάτηρ ἱερέως ἐκ τοῦ Pays-de-Vaud.

Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα ἡ ἐκτίμησις τῆς ἐνεργείας τοῦ K. Νέκερ κατὰ τὰ μεγάλα συμβεβηκότα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἄλλως τε αὐτὴ ἡ K. Στάελ ἐπράξε τοῦτο εἰς τὰς *Σχέσεις περὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως*, εἰ καὶ μετὰ τινος ὑϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ πολλάκις βλάπτοντος τὴν ὀξυδέρκειν τοῦ ἱστορικοῦ. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1790 ἔτους ὁ Νέκερ ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας καὶ κατήκησεν εἰς Κομπέτ, ὅθεν δὲν ἔμελλε πλέον νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἐνταῦθα εἰς τὸ ἐράσμιον τοῦτο ἡσυχαστήριον, συνέταξε πολλὰ πονήματα περιέχοντα φιλελεύθερα φρονήματα καὶ αἰσθηματα χριστιανικά, καὶ τὸ 1860 ἔτος ἐδημοσίευσεν εἰς τρεῖς τόμους *Σειρὰν θρησκευτικῆς ἠθικῆς*, μαρτυροῦσαν ὑπὲρ τῆς εὐαισθησίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἐνίοτε ἀπαντῶμεν εἰς αὐτὴν τὸ δικαίως θαυμασθὲν ὕψος τῆς συγγραφῆς *Γερμανίας*. Εἰς τὸ τελευταῖον αὐτοῦ πολιτικὸν σύγγραμμά, τὸ δημοσιευθὲν ὅτε πᾶσαι αἱ κεφαλαὶ ἔκυπτον πρὸ τοῦ Νέου Κρόμβελ, ὁ Νέκερ, ἡλικίαν ἔχων 90 ἐτῶν, ἐξέφρασε γενναίως τὸ ἴδιον φρόνημα περὶ τῶν δεσποτικῶν σχεδίων τῶν πρώτων ὑπάτων, καὶ κατέδειξε πάσας τὰς παγίδας τὰς κεκρυμμένας ἐν τῷ συντάγματι τοῦ VII ἔτους.

Τὸν ἀρχαῖον ὑπουργὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' κατε-

(1) Oehlenschläger.

(2) Αἰνίσσεται μίαν τῶν προσφιλῶν αὐτῇ συνηθειῶν.

επάραξεν ἡ ἐπαναστατικὴ μέρις· ἔχων ὅμως καὶ νοῦν καὶ κρίσιν ὀρθὴν δὲν ἐζήτησε νὰ θεραπεύσῃ τὰς παραφορὰς τῆς ἀναρχίας διὰ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐξουσίας, οὔτε προστίμησε τοῦ ζυγοῦ τοῦ πλήθους τὸν ζυγὸν τοῦ δεσπότη. Ἡ δημοσίευσίς τῶν *Περὶ πολιτικῆς καὶ οἰκονομίας τελειωτικῶν σκέψεων*, τὰς ὁποίας ἐνέπνευσε τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα τῆς γηραιᾶς Ἑλβετίας, ἠρέθισε καθ' ὑπερβολὴν τὸν μέλλοντα Καίσαρα, ὅστις ὑποθέσας ὅτι ἡ Κ. Στάελ δὲν ἦτο ξένη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ πονήματος τούτου, συνέλαβε μίσος κατ' αὐτῆς, τὸ ὅποιον οὔτε ὁ χρόνος ἠδυνήθη νὰ ἐξασθενίσῃ.

Ἀλλ' ὅποιαιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ εἰκασίαι τοῦ Ναπολέοντος, βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπικράτει μεταξὺ πατρὸς καὶ θυγατρὸς ἐντελεστέρα ἁρμονία. Τὸ φιλελεύθερον τῆς Κ. Στάελ ἦτο τόσῳ μάλλον εἰλικρινές, ὅσῳ ἦτο παράδοσις τῆς πατρίδος αὐτῆς, ὁρμὴ καὶ προαίρεσις ἑμφύτος μεταδοθεῖσα αὐτῇ μετὰ τοῦ αἵματος ὑπὸ τῆς ἰδίας οἰκογενείας, λέγω δὲ ἐπίτηδες τῆς οἰκογενείας, διότι καὶ ἡ Κ. Νέκερ εἶχε δοξασίας εὐσταθεῖς ὁποίας καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς. Κρίσιν ἔχουσα σπανίαν ἐνόει τὴν ἀξιολογότητα τῶν ζητημάτων ἃ τινεὶ ἀπησχόλουν τοὺς ἐξόχους νόας τῆς III' ἐκκτονταετηρίδος.

Τῆς Κ. Curchod ἡ ἀνατροφή ἐγένετο εἰς ἄκρον ἐπιμελελημένην· διακρίνετο δὲ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ὅπου μεγίστη καταβάλλεται φροντίς περὶ τὴν γυναικείαν ἀγωγὴν (1). Ἡ ποικίλη αὐτῆς παιδεία δὲν ἦτο διόλου ἐπιπόλαιος· τὰς ἀρχαίας γλώσσας, τὴν πηγὴν ταύτην πάσης ἀληθοῦς διανοητικῆς καλλιέργειας ἐγίνωσκεν ὅσον καὶ τὰς νεωτέρας.

Ἐν Λαυσάνῃ ἡ Κ. Curchod, νεωτέρα ἔτι καὶ ὀρφανή, ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν καὶ ἐξῆψε διάπυρον ἐνθουσιασμόν. Οἱ ἀκροαταὶ αὐτῆς, οἱ φαινηταὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἀκαδημίας, ἀνέγειραν αὐτῇ ἀγροτικὸν θρόνον εἰς τὴν «Καὶλάδα τῶν ὑδάτων»· τὸ κάλλος ἔχουσα ἴσον πρὸς τὴν μάθησιν καὶ τὴν εὐφυΐαν, προσκάλεσε, καὶ τοὶ πτωχὴν, ἀξιολογώτατα περὶ γάμου προτάσεις. Ὁ μέγας ἄγγλος ἱστορικὸς Γίββων, κατοικῶν τότε εἰς Pays-de-Vaud, ἐπεθύμει νὰ λάβῃ αὐτὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ ναὶ μὲν ἐθαύμαζεν ἡ Κ. Curchod τὰ ἔξοχα πριτερήματα τοῦ ἐμπείρου ζωγράφου τῆς παρακμῆς τῆς Ρώμης· ἀλλ' ὁ σκεπτικισμὸς τοῦ Γίββωνος προσέβαλλε βαθέως τὰς θρησκευτικὰς αὐτῆς πεποιθήσεις. Δὲν ἐνόμιζε δυνατόν νὰ συνενωθῇ ἐντελῶς μετ' ἀνδρὸς ὅλως

ὕλιστοῦ, ὅστις περὶ μὲν τῶν θριάμβων τοῦ Τιμουρ-Λέγκ, ὠμίλει μετὰ θαυμασμοῦ, τῶν δὲ παθημάτων τῶν μαρτύρων τῆς ἐκκλησίας κατατρυνεύετο ἀνηλεῶς. Αὐτὸς προετίμησε τὸν Ἑλβετὸν Νέκερ, πολὺ ἤδη ἔχοντα τὸ ὄνομα διὰ τε τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν εὐγλωττίαν, καὶ παρέχοντα ἐγγυήσεις ὁποῖα δὲν εἶχεν ὁ Γίββων. Ὁ δεσμὸς οὗτος, θεμελιωθεὶς ἐπὶ τῆς ταυτότητος τῶν πράξεων, τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν ἰδεῶν, εἶναι τὸ πρότυπον τῆς περιγραφῆς τὴν ὁποίαν κατεχώρισεν ἡ Κ. Στάελ εἰς ἐν τῶν γνωστοτέρων κερκαλαίων τῆς Γερμανίας, *Περὶ τοῦ ἔρωτος ἐν τῷ γάμῳ*, καὶ τῆς ὑπὸ τῆς Κ. Gasparin γενομένης ἐν τῷ πονήματι τῷ ἐπιγραφομένῳ ὁ γάμος ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν ἐποψίν (1). Ἡ Κ. Στάελ ἐξεκόνισεν ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν. Περιγράφει ἕνα τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων συνδέσμων τοὺς ὁποίους συγκροτοῦσιν ἑσωτερικὴ εἰρήνη καὶ εὐδαιμονία. Ἀλλὰ προσεκτέον μὴ παρατηροῦντες τὰς ὁποῖους εἰδυλικάς ταύτας εἰκόνας, ἐκλάβωμεν τὴν *Ἰνδιάναν* καὶ τὴν *Balentinan*, ὡς ἀναπλάσματα τῆς φαντασίας.

Ἡ δὲ Κ. Νέκερ, ἀντὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν σύζυγον εἰς εἰρηνικὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἰδίου πλούτου, ἐδίδεν αὐτῷ ἀνδρικάς συμβουλὰς. Καὶ οὐ μόνον παρίστα τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν ἐργασίαν ὡς καθήκον πάντων ἀνεξαιρέτως, πλουσίων τε καὶ πτωχῶν, εὐγενῶν καὶ ἀγενῶν (2), ἀλλὰ καὶ παράδειγμα ἐπωφελοῦς καὶ ἐργατικοῦ βίου ἔδιδε· διότι καταλείπουσα ἑκουσίως τὰς προσφιλεῖς αὐτῇ συνομιλίας μετὰ τῶν γνωστοτέρων συγγραφέων τῆς Γαλλίας, ἐπεδίδετο εἰς ἔργα φιλόανθρωπα καὶ εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῶν φυλακῶν καὶ τῶν νοσοκομείων, τῶν ὁποίων ἡ διοργάνωσις ἦτο ἐλλειπὴ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ἔτους.

Αυστυχῶς ἡ Κ. Νέκερ ἠναγκάσθη μετὰ τοῦ εὐρυτάτου σταδίου τὸ ὅποιον ἠνοίγη εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς νὰ λησμονήσῃ καὶ τὴν γενέθλιον γῆν καὶ τὰς ἀρχαίας ἑξέεις. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς, ὠνόμαζε τὸ Pays-de-Vaud, «προσφιλὴ αὐτῆς πατρίδα»· μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ Λαυσάνη ἤρχισε νὰ φαίνεται αὐτῇ «μικρὸς τύπος». Ὑποθέτουσα ὅτι τὰ «προτερήματα», ὅσα θαυμάζονται «ἀλλαχοῦ, ἐξαφανίζονται ἐν Παρισίοις, ὅπου ὑπάρχει τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἀπέβλεπε τὰς πρώτας ἰδέας.» Προσπαθήσασα «νὰ δώσῃ νέαν μορφήν εἰς τὸν νοῦν

(1) Κατ' ἐμὲ, αὕτη εἶναι ἡ κυριώτερα αἰτία τῆς πολιτικῆς ὑπεροχῆς τῶν Ἑλβετῶν μετὰ τῶν ἄλλων λαῶν τοῦ λατινικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅστις ἐγνώρισε τὴν ἐπαναίδευστον ἀμάθειαν τῶν γυναικῶν τῆς Νεαπόλεως, τῆς Ρώμης, τῆς Μαδρίτης, τῆς Μεξικῆς καὶ ἄλλων μερῶν, δὲν δυσκολεύεται νὰ ἐννοήσῃ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν, τῶν ὠραίων τούτων χωρῶν.

(1) Ἡ Κ. Gasparin ἀνέκει, ὡς καὶ ἡ Κ. Στάελ, εἰς τὴν γαλλικὴν Ἑλβετίαν. Γνωστὴ εἶναι ἡ Περιήγησις αὐτῆς κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ὡς καὶ ἡ ἄλλη αὐτῆς συγγραφή περὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν καθ' ἡμᾶς χριστιανῶν. Τὰ ἄλλα πονήματα τῆς Κ. Gasparin εἶναι τὰ ἑξῆς· Βιβλίον διὰ τὰς ἐγγάμους γυναῖκας.— Ὑπάρχουσι πτωχοὶ ἐν Παρισίοις καὶ ἀλλαχοῦ.— Διήγησις ἐκ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.— Περὶ μοναστικῶν ταγμάτων, κλ.

(2) Γένεσις. Β', 13.

αὐτῆς, ἀπώλεσε πᾶσαν χάριν καὶ πᾶσαν φυσικὴν καλλονήν. Ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς, εἰ καὶ δὲν ἠγάπα νὰ παραδειγματίζεται ὑπὸ τῶν φρονημάτων τῆς μητρὸς, ἔμαθεν ὅμως νὰ παρορᾷ τὴν ἀληθινὴν αὐτῆς πατρίδα, τὴν Ἑλβετίαν, καὶ νὰ θεωρῇ αὐτὴν ὡς ἀπλοῦν ἄσυλον ἐν ὧρα ἀνάγκης.

Ὅτε ὁ Κ. Νέκερ ἐκπεσὼν τῆς εὐνοίας ἦλθε νὰ μεταοικήσῃ εἰς Coppet, ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐστρεψε τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν πρὸς τὸν φιλολογικὸν βίον, πρὸς ὃν εἶχε πάντοτε ἀληθῆ κλίσιν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1794, ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς, ἐδημοσίευσε *Σκέψεις περὶ διαζυγίου*. Τὸ σύγγραμμά τοῦτο φαίνεται ἀπολογία τῆς ἐνεστώσης τάξεως τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ καταδίκη τῶν σοφῶν κανόνων τῆς τε ἀνατολικῆς καὶ τῆς τῶν διαμαρτυρομένων ἐκκλησίας. Κυριωτάτη ἔλλειψις τοῦ συστήματος τούτου εἶναι ἡ μεταμόρφωσις εἰς ἀπόλυτον θεωρίαν, εἰς νόμον κοινωνικὸν τοῦ συμπεράσματος πείρας καθαρᾶς ἀτομικῆς. Μόνον φιλοσοφικὸς νοῦς πολλὰ ἀνεπτυγμένος δύναται νὰ προφυλάξῃ τὰς γυναῖκας ἀπὸ τοιούτων σκέψεων, καὶ νὰ διδάξῃ αὐτὰς νὰ μὴ κυριεύωνται ὑπὸ στιγμιαίων ἐντυπώσεων.

Πάντες οἱ δυσπιστοῦντες πρὸς τὰς ἐντυπώσεις ταύτας, θέλουσιν ἐπαινέσαι τὰς δύο μεγάλας χριστιανικὰς ἐκκλησίας, αἵτινες ἐπάλαισαν μετὰ πολλῆς ἐνεργείας πρὸς τὰς δεσποτικὰς τάσεις τῆς ῥωμαϊκῆς, καὶ δὲν ἐθεώρησαν τὸ διαζύγιον ἐναντίον εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ χριστιανικοῦ γάμου. Ἐάν ἔχῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν, ὡς καὶ ἡ Κ. Νέκερ, φαντασιώδεις τι πλάσμα, θέλει ὑποπέσει ἀναποφεύκτως εἰς τὰ ἀτοπήματα τὰ καταδειχθέντα ὑπὸ τοῦ Πασκάλ. «Ὅστις θέλει νὰ φανῇ ἄγγελος φαίνεται ζῶον.»

Δεδόσθω ὅτι τὸ διαζύγιον ἔχει καὶ τινα ἄτοπα· ἀρκεῖ νὰ ρίψωμεν τὸ βλέμμα εἰς τὰ χρονικά τοῦ ἐγκλήματος ὅπως πεισθῶμεν ὅτι τὸ ἀδιάλυτον τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ ρίπτει τὴν κοινωνικὴν τάξιν εἰς πολὺ σπουδαιότερους κινδύνους. Αἱ ψυχαί, καταδικασμέναι εἰς αἰώνιαν δουλείαν, ἄνευ ἐλπίδος, ἀποκάμνουσι καὶ θαρύνονται τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν δουλείαν, καὶ καταντῶσιν ἄξιαι μεγίστων καταχρήσεων.

Εἰ καὶ αἱ *Περὶ διαζυγίου σκέψεις* μικρὰν ἔχουσι τὴν φυσικὴν ἀξίαν (1) ὅμως ἀνγχινώσκομεν αὐτὰς εὐχαρίστως, διότι εἶναι εἰλικρινῆς ἐρμηνεία τῶν αἰσθημάτων ἐγκρίτου γυναικὸς, λησμονηθείσης ἕνεκα τῆς φήμης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον, τὸ ὅποion εἵλκυσε οὐκ ὀλίγον τὴν προσο-

χὴν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πρώτη ἐμπνευσις τῆς περικοπῆς ἐκείνης τῆς *Γερμανίας*, περὶ ἧς ὠμίλησα. Φαίνεται ὁ τελευταῖος σεβασμὸς πρὸς τὸν ἔξοχον ἄνδρα, ὅστις ἐγένετο ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δόξα τοῦ βίου αὐτῆς, καὶ τὸν ὅποion ἐμελλε νὰ ἐγκαταλίπῃ μετ' οὐ πολὺ.

Ὁ θάνατος τῆς Κ. Νέκερ τοσοῦτον ἐλύπησε τὸν σύζυγον αὐτῆς, ὥστε ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὐδὲν ἠδυνήθη ν' ἀνγκουφίσῃ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Οὔτε αὐτῆς αὐτοῦ τῆς θυγατρὸς ἡ φιλοστοργία ἐμετρίαζε τὴν δριμύτητα τῆς θλίψεως. Μόνην παρκαμθίναν εἶχε τὴν συλλογὴν τῶν συγγραφῶν ὅσας εὗρισκων μετὰ τῶν ἐγγράφων αὐτῆς, ἐνόμιζεν ἀξίαν δημοσιεύσεως. Εἰς τὰ *Διάνομια* ταῦτα (1) εὗρίσκεται καὶ ὁξύνουα καὶ λεπτότης, ἀλλὰ καὶ δυσκολία καὶ τρυχύτης ἥτοι ἐλλείψεις μεταδοθεῖσαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Κ. Νέκερ, τὴν Κ. Στάελ καὶ τὴν πρίγκηπα Ἀλδέρτον de Broglie.

ΚΕΦΑΛ. II'.

Πῶς ἡ θυγάτηρ τῆς Κ. Νέκερ, ἐγένετο βαρὼν.

Τὰ ἀναμφισβήτητα προτερήματα τοῦ Κ. καὶ τῆς Νέκερ δὲν ἀπέκρουσαν τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ἀσθενείας, τὴν ὁποίαν ὁ Μολιέρος περιέγραψε μετὰ κομικωτάτου οἴστρου εἰς τὸν *Bourgeois gentilhomme*· διότι ὑπερηγάπων καὶ τοὺς τίτλους καὶ τὰ οἰκόσημα. Οἱ κάτοικοι τῆς Γενεύης ἔχουσι τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν, ἀφ' ἧς πολλοὶ πτωχεύσαντες βαρὼνοι ὠφελήθησαν ἐπιτηδείως βαπτίσαντες ἐκ νέου εἰς τὰς κεχυρωμένας αὐτῆς τραπεζιτικὰς οἰκίας τὰ ἡμίξεστα γενεαλογικὰ αὐτῶν παράσημα. Ὁ βαρόνος de Stael-Holstein, Σουηδὸς, ἐπωφθαλμία μετὰ ζήλου περὶ τὴν μεγίστην περιουσίαν τῆς Κ. Νέκερ, διότι εἶχεν ἀναπόφευκτον αὐτῆς ἀνάγκην ὅπως σταλῇ πρέσβυς τοῦ Γουστάβου Γ' εἰς Παρισίους. Καθηγητῆς τις Γάλλος, ὁ Κ. Geoffroy, ἀνεκάλυψεν εὐτυχῶς πᾶσαν τὴν ἀλληλογραφίαν τὴν ἀναγομένην εἰς τὴν ἐλκεῖν ταύτην ὑπόθεσιν. Εἰς τὰς περιέργους ταύτας ἐπιστολάς βλέπομεν τὴν φιλοχρηματίαν τοῦ εὐγενοῦς παλαίουσαν πρὸς τὴν ματαιότητα τῶν γονέων τῆς νέας. Μαιδίαμα ἔρχεται εἰς τὰ χεῖλη ὅταν ὁ Νέκερ λέγῃ ὅτι μόνος ὁ τίτλος τῆς βαρονίδος δὲν εὐχαριστεῖ αὐτόν. Αὐτὸς ὅστις εἶχε συζευθῇ ἄνευ προικὸς τὴν Κ. Curchod, τὸ κάλλος καὶ τὰ προτερήματα τῆς νέας προτιμήσας, πάντῃ ἄλλοις ἐσκέπτετο περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως μόνης τῆς θυγατρὸς· διότι ἡ συμβίωσις μετὰ τῶν κομήτων καὶ τῶν μαρκεσιῶν τῆς αὐλῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ', εἶχε διαρρύθμισαι τὰς δημοκρατικὰς αὐτοῦ ιδέας. Ναὶ μὲν

(1) Ἡ Κ. Νέκερ de Saussure (Εἰδήσεις περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν συγγραμμάτων τῆς Στάελ), δίδει εἰς τὴν συγγενῇ αὐτῆς· «νοῦν ἀποχρώντως μεταφυσικόν.» Ἡ ἐκφρασις αὕτη θὰ ἐφάνετο ἀλλοχρῶς εἰρωνεία.

(1) Περιέχονται εἰς πάντε τόμους.

ἔμεινε πιστός εἰς τὰς φιλελευθέρους ἰδέας (1) τῆς ἰδίας πατρίδος, ἀλλὰ αἱ προλήψεις τῆς παρακμαζούσης ἀριστοκρατίας, ἀφῆκαν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ. Οἱ Γενεαῖοι ἐφάνησαν πάντοτε ἐπιρρέπεις εἰς εὐτελεῖς ὑπολογισμούς ματαιότητος, καὶ οὕτως ἐξήγειραν καθ' ἐξυτῶν πλῆθος πολιτικῶν ἀντιπάλων. Ὁ τύπος, ὅστις πανταχοῦ βλάπτει τὰς ἀνωτάτας τάξεις, εἶναι πολλῶ ἐπιδιδασκαλότερος εἰς κοινωνίαν οὐσιωδῶς δημοκρατικὴν.

Ἐπιτήδειός τις κριτικός, ὅστις ἦτο καὶ μέγας ἡθαλόγος, παρετήρησε πολλὰ εὐφυῶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὰ συγγράμματα τῆς Κ. Στάελ ἵχνη βίου οἰκιακοῦ ἀληθῶς ἐδυνηροῦ. (2) « Ἡ δόξα, ἔλεγε περὶ τὰ τέλη τοῦ σταδίου αὐτῆς, εἶναι πασιφανὲς πένθος τῆς εὐτυχίας » (3). Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Chateaubriand ἔλεγεν « ὑπῆρξα πάντοτε ζωνρὰ καὶ μελαγχολικὴ ἡγάπησα τὸν θεόν, τὸν πατέρα μου καὶ τὴν ἐλευθερίαν. » Ἐπιτραπήτω μοι νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ ἀλλόκοτος γάμος ὁ ἐπιβλήθεις εἰς τὴν ἀπειρίαν γυναικὸς « ἐχούσης ἐν ἐξυτῇ τόσον ἔρωτα » (4), ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῶν ἐσωτερικῶν ταρχῶν τὰς ὁποίας ὑπώπτευεν ὁ Vigny. Αἱ πρώται ἐντυπώσεις εἶναι διαρκέσταται. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Σουηδοῦ βαρόνου τὰς ὁποίας κατέλιπεν ἡ πρέσβειρα Κ. Στάελ (5), ἀποδεικνύουσι καρδίαν τοσοῦτον ἄτεγκτον, ἀγάπην χρημάτων καὶ ματαίων διακρίσεων τοσοῦτον ἐνθερμον, ὥστε εἶναι δύσκολον νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸν ὁμοῖον πρὸς τὸν Ὀσβάλδον ἐκεῖνον, πρὸς ὃν ἠσθάνετο κλίσιν ἡ Κορίνθα. Καὶ ὁμοῦ δὲν παρέβη τὰ χρέη αὐτῆς πρὸς ἄνδρα ἄσωτον καὶ ὑπερφίλαυτον. Καὶ μόνον ὅτε ἡ περὶ τὰς ὑποθέσεις ἀταξία τοῦ βαρόνου ὑπέβη τὰ ὅρια, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ διάστασιν ὅπως σώσῃ τὴν περιουσίαν τῶν τέκνων αὐτῆς. Ὅτε δὲ ἡ ἡλικία καὶ αἱ ἀσθένειαι ἀπέδειξαν ἀναγκαίως αὐτῇ τὰς φροντίδας τῆς οἰκογενείας, ἐπανῆλθε πρὸς τὸν σύζυγον, καὶ ὠδήγησεν αὐτὸν παρὰ τῷ Κ. Νέκερ εἰς Ἑλβετίαν ὅπου καὶ ἀπέθανε. Παρεμύθησε δὲ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς καὶ ἐκλείσεν εὐλαβῶς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ (6).

Ἀλλὰ σήμερον τίς ἐνθυμεῖται τὸ ὑπουργεῖον τοῦ

Κ. Νέκερ, τὰ ἀξιώματα τοῦ Βαρόνου Στάελ, καὶ τοὺς παιδαριώδεις ὑπολογισμούς τῆς ματαιότητος, εἰς ὧς ἐπεδίδετο τὴν ἡ' ἑκατονταετηρίδα ἡ κοινωνία;

Ἡ προσοχὴ προσηλώθη ἐπὶ τῆς ἐνδόξου γυναικὸς ἥτις ἦτο προωρισμένη νὰ κληρονομήσῃ τὴν ἐπιρροὴν μεθ' ἧς ὁ Καλδίνος καὶ ὁ Ρουσσώ ἐπενήργησαν ἐπὶ τῆς Γαλλίας τὴν ΙΓ' καὶ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα. Ναὶ μὲν ἡ Κ. Στάελ δὲν εἶναι ἰδιότυπος συγγραφεὺς ὅσον οἱ δύο ἐκεῖνοι περιώνυμοι φιλόσοφοι· εἶχε ὁμοῦ νοῦν ὑψηλὸν καὶ θαυμασίως γόνιμον. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, ἀπὸ τοῦ 1766 μέχρι τοῦ 1816, ἐπραγματεύθη εὐδοκίμως ποικίλα ἀντικείμενα, καὶ φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ καὶ κριτικὰ καὶ ἱστορικὰ καὶ φιλολογικά, κλ. Τὰ ἐκ δεκάσεντος τόμων (εἰς 8) συγγράμματα περιέχουσι τοιούτην ποικίλειαν, ὥστε ὁ Κ. Sévelinges ὠνόμασεν αὐτὴν « le Voltaire féminin » ἥτοι *θηλυὸν Βολταῖρον*.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΔΩΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

ΑΠΑΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Διήγημα.

(Τέλος. Ἰδε Φυλλάδ. 315.)

Σκηνὴ παράδοξης ἀπετέλεσε δεινότεραν τὴν ἐπαχθὴ ταύτην ψυχικὴν διάθεσιν. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν μόνη, ἡμιεκκλιμένη ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου της, ἦτο παραδεδομένη εἰς σκέψεις, ἀγνοοῦσα ὅπως τὸ ἐρωτότροπον τῆς θέσεώς της ἐκείνης καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὠραιότητα, ὁ Μάξιμος, ἀπὼν πρὸ δύο περίπου ὥρων, εἰσῆλθε καὶ πρώτην τότε φοράν δὲν τὸν ἐνόησε πλησιάσαντα. — Τί σκέπτεσαι, Ἀγγελικὴ μου, τὴν ἠρώτησε μὲ γλυκύτητα. — Ἡ νέα γυνὴ ἀνεσκίρτησε, καὶ, ἐγερθεῖσα ζωηρῶς, ἔβαινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σύζυγόν της, καὶ οἱ χαρκατῆρές της αἴφνης ἐνεψυχώθησαν. — Εἶσαι σὺ, Μάξιμε; κάθησε πλησίον μου, καὶ εἰπέ με πόθεν ἔρχεσαι; . . . ἤργησες τόσον!

— Ναί, ἀλλὰ κ' ἐγὼ δὲν τὸ ἤθελα, φίλη μου· εἶδα τὸν πατέρα μου.

— Τὸν πατέρα σου, ἐπανέλαβεν ἡ Ἀγγελικὴ στηρίζασα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ συζύγου της· σὲ ἐπέπληξε, ψεύματα;

— Μ' ἐπέπληξε! καὶ διατί;

— Ἀ! εἶπε μειδιάσα ἡ Ἀγγελικὴ, μ' εἶπε πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν ἐνόησα ἄλλο, παρ' ὅτι δυσηρεστεῖτο διὰ τὴν ὀκνηρίαν σου. Μὲ εἶπε, νομίζοι, ὅτι ἀνήκει εἰς τὰς γυναῖκας, ὅσαι ἐπιθυμεῖσι τὴν δόξαν τῶν σζύγων των, νὰ διευθύνωσι τὸ πνεῦμά

(1) Ποτὲ ἡ γαλλικὴ ἀριστοκρατία δὲν ἔδειξε νοῦν πολιτικόν, ἀλλ' ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' ἐφάνη καὶ αὐτῆς κατωτέρα.

(2) « Ἡ λύπη αὐτῆς ὑπῆρξε τρομερὰ » εἶπεν ἡ συγγενὴς αὐτῆς Κ. Νέκερ de Saussure. Notice XIV.

(3) De l'Allemagne.

(4) Κυρία Νέκερ de Saussure Notice, σ. ΧΗ.

(5) Revue des Deux Mondes 1856.

(6) Ἡ Κ. Στάελ δὲν ἠρκίσθη εἰς μόνην τὴν ἐν δυσκόλοις καιροῖς ἐκπλήρωσιν τῶν συζυγικῶν αὐτῆς καθηκόντων. Ὑπῆρξε πάντοτε μήτηρ φιλοστοργιστῆς, ἐπιμελεστάτης καὶ δραστηριωτάτης. Ἀνάγνωθι ὅσα περὶ τούτου γράφει ἡ Κ. Νέκερ de Saussure, Notice CCXLI—CCLI.